

Soirée (z fr. *soirée*/suaré – spoločenský večierok, opak *matiné* – spoločenskej udalosti konanej dopoludnia, po slovensky vyslov: soaré), dielo malo premiéru v Divadle na korze 17. februára 1968; aj pre túto hru autorom zakázali v roku 1970 účinkovať. Nie je to tradičná divadelná hra so všetkými znakmi (preto ten názov), nedeli sa na dejstvá a vystupy; je tam človek, ktorý uvádza „program“ (Zora Kolínska). Autori vedome rozbiť majú jednotnosť hierarchického druhu (okrem replík sú tam aj básne, piesne, moderátorský text, autorské alebo scénické poznámky, ale aj dlhší prozaický autorský text, ktorý komentuje, opisuje, vysvetľuje, dopĺňa text hry).

Autori podobne ako v iných svojich dielach využívajú postupy:

a) **absurdnej drámy** (hlavne dialóg, parodox, nečakaná pointa), napr.:

L.: *Veru musel. Už len to detstvo – jedna dráma. Ráno vstanem, idem na záchod.*

S.: *Jéžišndrgaj! A tam...*

L.: *A tam som takých desať-päťnásť minút.*

S.: *A potom?*

L.: *Potom do kúpeľne.*

S.: *Vy ste mali dobrodružné detstvo! Ja som si myslel, že ste celý život presedeli na záchode.*

L.: *Pridem do kúpeľne, umyjem sa a rovno do kuchyne.*

S.: *A v kuchyni...*

L.: *Postavím mlieko na varič a vtom ten varič zapnem.*

S.: *Prebohai! To sú nervy!*

...

b) **postmodernizmu**, napr. nerešpektovanie čistoty literárneho druhu, paródia iných textov, napr. v diele autori využívajú **paródiu** iných textov – piesní, citátov, prísloví (napr.: *Hajaj, buva, milé dieťa, keď sa zobudíš, sličiem tá./O chvíľu slniečko vstane, už ma svrbia obe dlane...*).

Niektoré repliky alebo výroky z tohto diela zľudoveli, napr.:

Politické predpoklady na kariérny rast:

„*Súdržhovia, ktorí ešte nie sú ministri, nech sa ihneď hlásia u súdruha Žinčicu!*“ (s. 23)

Ironia na výučbu cudzích jazykov:

– *Dufam, že neovládate nijaký cudzí jazyk?*

– *Co som sprosty? (s. 11)*

Nevedelanosť a nedostatok skúsenosti s cudzími reáliami:

– *Božale nemám rád. Sú masné.*

Kompozícia a forma:

Dielo nemá charakter klasickej divadelnej hry, autori ju nazývajú „*stretnutie s obecnstvom*“. Je to kabaretné predstavenie s moderátorským sprievodom (Zora Kolínska), poetickým textom (Tomáš Janovic) a hudbou (pôvodne orchestier Petra Smékala).

Analyzované vydanie diela sa skladá sa z troch častí: **I. časť večera**, **II. časť večera** a z ucelenej časti **Hamlet**, ktorá sa inscenuje aj samostatne.

Scénické či autorské poznámky sú v závorčkách, napr.: (*Obráti sa na sekretárku, ktorá je imaginárna, lebo divadlo nemalo peniaze na živú.*) Okrem nich je v diele autorský prozaický text (bez závorčiek, odlišný iba typom písma), ktorým autori uvádzajú, vysvetľujú, ilmočia dojmy, opisujú, čo sa na scéne deje, napr.:

Satinský spieva a Lasica chodí medzi ľuďi a vyberá peniaze do taniera. Lucia dávajú, pretože ľudia sú v podstate dobri.

Na scénu vychádza opäť Zora Kolínska, odvíra oponku, za ktorou sú pripravení hudobníci – Peter Smékala – gitara...

Ukážky:

I. časť večera

Hneď na začiatku treba povedať, že Soirée nie je divadelná hra, ale pomerne úspešne zorganizované stretnutie s obecnstvom. Úspešné predovšetkým vďaka obecnstvu, ktoré sa dostavilo presne na pol ôsmu. My sme čakali v divadle už od pol siedmej. Teraz už sedí obecnstvo v sále, smieva sa a za bielu oponku sa ozýva ladenie hudobných nástrojov. Na pôdium vystupuje Zora Kolínska a hovorí:

Dobry večer. Dnesný koncert z klasikov svetovej hudby...

Pomaly prichádzajú členovia kvarteta – Lasica: flauta, Satinský: husle. Satinský je indisponovaný „*následkom náhleho návratu do vlasti*“ – čaká sa mu. Zora Kolínska musí zachraňovať situáciu, upozorňuje, že hudobníci budú nútení improvizovať. (Poznámka k nasledujúcemu textu: Selma Lagerlöfová, známa severská – švédka spisovateľka, 1858 – 1940, nositeľka Nobelovej ceny.)

L.: Keď vystupujete pred obecnstvom, tak by ste sa mali veľmi ovládať. Predovšetkým – ovládať si tvár.

Pretože podľa tváre možno spoznať človeka. Podľa tváre možno uhádnuť vek, zamestnanie, meno.

S: Meno že možno uhádnuť podľa tváre, neverím. Mlhosťová, vy tam vzhadu, odpusťte, že som taký indiskrétny, ale podľa tváre – nie ste vy náhodou Selma Lagerlöfová?

(Mlhosťová odpovedá, že nie je Selma Lagerlöfová, ale Imrich Ševčík.)

Tak viďte, podľa tváre sa meno uhádnuť nedá. To vôbec nie je Selma Lagerlöfová. L: A možem ja za to, že nepríliš?

Dialóg pokračuje. Lasica vidí v tvári aj pôvod človeka (všimnite si čierny humor, poznámka: *goblén*, správne *gobelín*, ručne tkaný alebo vyšivávaný koberec na stenu – zdĺhavá ručná práca):

L: Nekybie sa! Ako sa tak na vás dvam, vaša matka bola tiež umelkyňa, však?

S: Pravdaže. Vyšívala goblieny. Na počkanie.

L: A váš otec? Ten nebol.

L: Kde?

S: Nikde. Jednoducho nebol. Raz vyšiel z izby balkónovými dverami a my sme nemali balkón.

Lasica hovorí o svojom narodení (poznámka k nasledujúcemu textu: *božole* = fr. *beaujolais*, sorta vína z rovnomennej oblasti):

L: ... Bolo to v jedno zarosené slnečné ráno. Paničiam sa na to, ako keby to bolo dnes. Na raňajky sme mali kaviár, usťrice, potom priniesli Božole...

S: Božole nemám rád. Sú masťaz.

...

Lasica mal ťažké detstvo. Jeho otec sa musel celý život pretváravať (politická satira na pomery vo vtedajšom štáte) – bol humanista a tváril sa ako nihilista, odmietal jesť, neuznával ani obedy, ani večere, až raz:

S: Umrel od hladu.

L: Nie. Jedného dňa, vlastne jednej noci ho matka nachytala v špijzi.

S: Preboha, s kým?

L: Ako hlce šošovicu.

S: Šošovicu uznávať? Zvláštny svetoznátor.

...

S: Nejditežijtejšie je, aby sa človek vedel tváriť hlupo. Ja som si zvolil ten najjednoduchší, povedal by som, ľudový druh prevárky – tváriť sa hlupo.

Na scénu prichádza opäť Zora Kolínska, ešte raz vía obecnstvo, ďakuje, že prišli, žiaľ, nemôžu ich ohlasovať a víať menovite ako v divadle v Oxforde (*Ján Žitník, nočný strážca*), ale môžu im oznámiť, o čo divadelníkom (a predovšetkým niekomu inému) vlastne ide (okrem politického podtextu si všimnite *paratrázu* ľudového príslovja: *Keď sa ríbe les, triesky lietajú*):

Ida o to,

aby všetko bolo na jedno kopyto.

...

a potom bude všetko v poriadku.

Všetko bude kráčať jedným smerom.

Raz – dva, ľavá, pravá,

tráva na jednej nohe,

ruža na jednej nohe,

hneď jelen na jednej nohe,

nikto nezbočí z radu.

Iba zopár ľudí príde o nohu.

Ale to nič.

To je maličkosť.

Keď sa ríbe les,

odkáživa lietali nohy.

V bre zaznejú aj piesne, napr. *Metelica* v majstrovskom podaní oboch umelcov, a recitácia Zory Kolínskej (autor básní T. Janovic):

...

Si ako anjel barokový

čo stojí v kute kostola

Si ako anjel barokový

A anjel mlčí

Nevolí

...

V závere I. časti pred prestávkou Satinský vybehne na scénu v nepatrnom prevleku – s náušnicami a uvádza Festival tanečnej piesne v mnohých jazykoch, teda aj po rusky ohlási víťaza súťaže: *Pajot znakomja pevica – pítica Lasica*. (*Spieva známa speváčka – víťák Lasica*; toto ohlásenie vyvolávalo po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy salvy oslobodzujúceho smiechu.)

Prvú časť zakončí prozaický autorsky text – opíše, čo sa momentálne deje:
Opom sa zatvára, objavujú sa výkriky – bravo, bravissimo – herci odchádzajú do šatne a obecnstvo, ako v každom divadle, ide na malé občerstvenie. Pretože v našom divadle nemáme bufet, odchádza obecnstvo na ulicu, kde je dostatok čerstvého vzduchu. Jedným slovom – prestávka.

II. časť večera

Zora Kolínska skontroluje publikum, či sú tam všetci, a má dlhý gymnizovaný monológ vo veršoch, plný slovných hračiek a rýmov (...aha zvonár poviem a zo mňa sa ihneď stane/ konár/zarastám kôrou a v hlave mi šumia tisíce/plné listového tajomstva/potom/ zvonár zmizne a ja uvidím/ agát/ aha agát poviem a zo mňa sa ihneď stane/ špagát...), potom prichádzajú herci (Satinský ako predstaviteľ štátnej moci – inšpektor; vypočúva Lasicu a hovorí západoslenským dialógom, je priimlívny, hĺpky, vulgárny):

S: *Tak podľa sem. Vy ste vraj utekli s domou?*
L: *Áno. Raz ráno som išiel po noviny a keď som si ich prečítal, už som sa radšej nevrátil.*

S: *A gde ste sa zdržovali?*

L: *Spravoval som sa po bufetoch, spieval som pod mostami, ale potom sa mi podarilo predať zopár vynálezov, takže...*

S: *Vynález, vynález, človek je nesná rád, keď sa sám vynajde. No! Ešte kúsok a sme v mojej kancelárii. Tak Sadnite si. To je útlivé kreslo.*

L: *(Sadá si.)*

S: *Elektrické.*

L: *(Vstáva.)*

Satinský pokračuje vo výsluchu (poznámka: L. uvádza názvy kin a nie filmov; Píková dáma je dramatizácia prozaického diela A. S. Puškina; Wilhem Pieck – výslov pik – nemecký komunistický predstaviteľ, bol 1949 – 1960 prezidentom NDR; pre satirikov nedotknuteľná osoba):

S: ...*Chodíte do kina?*

L: *Očias.*

S: *(Obráti sa k sekretárke, ktorá je imaginárna, lebo dvadlo nemalo peniaze na živú.)*

Marta, piši! Chodi do kina. A čo ste videli naposledy?

L: *Videl som kino Úsmev, Paríž, Metropolit...*

S: *Metropolit je našim dvojtýň. Pokračujte.*

L: *Nechodím iba do kina, Videl som aj Píkovú dámu.*

S: *Počkajte... Píková... Píková... není to dcéra toho Wilhema Píka?*

L: *Rodičov nepoznám.*

S: *Píková... Marta, nemali sme tu Píkovú? To nepiš. (Skrikne) A gde ste ju videli vy?*

L: *To bolo už dávno, presne neviem...*

S: *Víte, čo vám pomôže? Dedukujte!*

Imaginárna sekretárka Marta siče píše, ale čítať nevie. Majú problém zachytiť z výpovede Lasicu výraz pohyb zhora nadol – keď opisuje pohyby dirigenta; rozohrá sa absurdná situácia:

L: *Ten pán chytil palčúku do ruky a zrazu urobil s tou palčúkou prudký pohyb zhora nadol.*

S: *Zhora nadol. To sa musí zachytiť. Marta, vstan, zvláňni písací stroj nad hlavu. Keď povim päť, vy napodobňuje ten pohyb, a Marta, ty to zachytiš. Päť!*

L: *(Urobí pohyb zhora nadol.)*

S: *Tak, Marta, pozbírvej klapky a piš ďalej. To máš Q. (Podá jej písmeno.) Pokračujte.*

Lasica má rád kultúru, hlavne divadlo, keďže sa konečne v niečom zhodnú aj s inšpektorom, pripravujú sa na predstavenie Shakespeareovej hry Hamlet, ktorá tvorí samostatnú časť diela:

L: *Divadlo mám rád. Aj tých, čo pišu divadelné hry.*

S: *Gramatikov. Víte kterého gramatika mám najradšej? Šnekspr! Ale to není Slovák!*

L: *To je Brit.*

S: *Správne. On chodí po tej Británii a každého sa pýta – „Brit, alebo nebrit? Nebriti veru!“ Víte čo?*

Zahrajme si něco od neho. Ja to zorganizujem. (Obecnstvu.) Lukkovia, vy zosťanete sedieť na svojich miestach, nehybte sa! Marta, ty chod domú, zober aj písací stroj. A my sa ideme preobliecť. Šnekspr!

Teho sme si tu minule porádne podali!!!

Hamlet

Autori citujú, parafrazujú, ironizujú, parodujú hru Hamlet; herci postupne predstavujú postavy a dej hry; pretvárajú sa, lebo len v divadle je pretváarka funkčná, nie v reálnom živote.

Duch kráľa – Hamletovho otca:

Satinský vybieha na scénu v čiernom plášti s kapucňou a kričí do zákulisia:

S: *Čuj, spm mój, čuj!*

Ak niekedy si oca miloval –

–ponosi tí ohavní, tí zvrhli vraždú!

...

V kráľovskom paláci Lasica prichytil Hamleta, ako stojí s dýkou nad novým kráľom Claudiom:

L: Hamlet stáť s dýkou nad vlastným strýčkom. Vravín si: Bože môj, ešte mu niečo vyparat! Mohol mu napríklad podrzaťvat' gombiky. Reku, zabrániť tragédiu! Zakríčal som na Hamleta, celkom jeho a pošíši sme do temného kúta. Tam som mu dohovárat: „Hamlet, neľanbiš sa? Strýko sa ti modlí a ty tu hore-dole s dýkou? Veď sa nevie sústreďit'!“

Predstavia nám Hamletovu matku kráľovnú Gertrúdu:

L: Otvorin tie tajné dvere a viete, kde som sa ocitol?

S: V saskárni!

L: Niel Priamo v spáňi kráľovnej Gertrúdy. Za bielou záclonou. Tak sa dávam spoza tej záclony, len jediným okom, aby ma Gertrúda nezbadala – a ona tam bola sama. A len tak napríklad!

S: Napríklad? (Strašne sa smeje.)

L: Mala len nehláze. A chodila hore-dole po spáňi.

S: Nehláze nosila so sebou?

L: Áno. Mala ho zrolované pod pazuchou...

Hamletova milá Ofélia:

L: Oféliu mi ani nespomínajte! Ta sa zas ráno utopila!

S: Zas? Malakto vie plávať v štáte dánskom. A kde sa to stalo?

L: V potoku pod hradom.

S: Boli ste pri tom?

L: No dovoľte!

S: Pardon.

L: Samozrejme. Tri razy som ju musel ponoriť a furt spievala. Doremfiasolastida.

Herci nakoniec si zahrajú vrcholnú scénu a repliky z Hamleta sa miešajú s citátmi z iných Shakespeareových hier i slovenskej ľudovej slovesnosti:

L: Romeo!

S: Júlia!

L: Umrime spoločne!

S: Súhlasim. (Vypije jed a umrie.)

L: Juj, ale som ju dostal!

S: Keď ste si upiekli, tak si ma aj zjedzte!

Ujijujúújí! (Vyskočí na šibenicu a chvíľu sa hompáta.) Tak ste spokojný? Prevaroval som sa už lepšie?

L: No spočítaku vám to nešlo, ale teraz to bolo obsrojnú. Partie na šibenicu.

S: Partiu do divadla. Divadlo mám strašne rád.

L: Ja tiež. Divadlo – to je jediné miesto, kde to prevarovanie sa má aký-taký zmysel.

Lasica a Satinský zakývajú obecnivnu a úplne sporení vypadnú za kulisy.

Zora Kolinska sa naposlady prítovára divákom...

...

(Prameň: M. Satinský, J.: Soirée. In: Lasica, Satinský a vy. Bratislava: Obzor, 1970, 1993. ISBN 80-215-0266-5)